

Titel: Første Underafdeling.

Citation: "Første Underafdeling.", i *Proceskommissionen af 1868. Offentliggjort 1877*.
Onlineudgave fra Lovforarbejder: <https://tekster.kb.dk/catalog/jura-texts-r03-shoot-chptrd1e34892/facsimile.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Proceskommissionen af 1868. Offentliggjort 1877

Ophavsret: Love, administrative forskrifter, retsafgørelser og lignende offentlige aktstykker er ikke genstand for ophavsret. Du kan frit kopiere, distribuere eller fremføre materialet uden at bede om tilladelse.
Hvis materialet indeholder selvstændige bidrag, skal du være opmærksom på, at disse bidrag kan være beskyttet af ophavsret. Selvstændige bidrag må gengives i forbindelse med aktstykket. Hvis det selvstændige bidrag bruges adskilt fra aktstykket, gælder de øvrige ophavsretlige regler.

eller tilstedes, jfr. § 257. Kun med Hensyn til Hænderbøger, hvilke man allevegne plejer at tillægge en vis fast, bestemt Beviskraft, og med Hensyn til Paternitetsager, hvor ethvert andet Oplysningsmiddel i Reglen vil mangle, er der gjort Undtagelse, jfr. § 258 2det og 3die Stykke, hvormed maa sammenholdes den nylig omtalte § 253, jfr. § 258 2det Stykke. Derimod har Lovforslaget ikke optaget de øvrige lovbefæmte Tilfælde, i hvilke Partis Ed efter den nu gjældende Ret kan bringes i Anvendelse, da disse paa Grund af den Vidde, hvormed Reglen i § 257 er affattet, formentlig ikke behøves.

Endaa angaar § 198, er det tilstræffeligt til dens Begrundelse at henvise til, at det ovenfor S. 14 er paavist, hvorledes det ikke i og for sig med Høje kan paastaaes, at den frie Bevisførelse som nødvendig Folge maa kræve Opgivelsen af faste Bevisførelsesregler, hvortil endvidere kommer, at Opgivelsen af faste Bevisførelsesregler og Henvisning til Rettens subjektive Eftjen over Bevisførelsesreglerne nødvendig maatte kræve en Bevisførelsesregel, som i hvert enkelt Tilfælde afgjorde Spørgsmaalet og gav Parterne den fornødne Oplysning om Rettens Betragtning af den foreliggende Sag, hvilken Indretning Lovforslaget forlaster, jfr. ovenfor S. 9 ff. Derfor er Indholdet af § 198 med Nødvendighed givet ved Lovforslagets hele System for Bevisførelsen og dennes Forbindelse med de øvrige Forhandlinger i Sagen; kun for Huldstrædighedens Skyld udtales i § 198 udtrykkelig, hvad der ogsaa ellers maatte følge af Lovforslagets øvrige Indhold.

Endaa angaar §§ 199 og 200 er det fornødne til deres Begrundelse bemærket ovenfor S. 15—16.

De Sætninger, som indeholdes i § 201, ere kun simple Folger af den rigtige Opfattelse af fremmede Retssætningers Stilling i Henseende til Beviset. Men da den gamle Viddeforelse, nemlig at fremmed Ret er at anse som en Bestanddeel af Sagens Faktum og derfor, for at kunne tages i Betragtning ved Paademmelser, maa bevises af Parterne, endnu er temmelig udbredt, ansees det for ikke

uforsigtigsmæssigt at optage en Tilfærdigbelse i § 201, som sætter Sagen i dens rette Bys.

Første Underafdeling.

Om Vidnebeviset.

§ 202 udtales først den almindelige, ogsaa i den nu gjældende Ret hjemlede Regel, at Enhver er pligtig at vidne, naar han paa lovlig Maade indkaldes hertil. At der ved disse Udtryk kun menes Enhver, som overhovedet staar under vore Retter, og med hvem disse kunne udøve Tvang (altsaa ikke Kongen eller Personer, der have Exterritorialitetsret), er en Selvfølge. Derefter gives i Paragrafen nogle nye Bestemmelser om Vidnepligtens Udstrækning. Principet om Vidnernes Afhørelse for den Ret, der dommer i Hovedsagen, medfører nødvendigvis en Udvidelse af Vidnepligten i den Retning, at Vidnerne maa være forpligtede til at rejse en længere Vej end efter den gjældende Lovgivning. Paa den anden Side har Kommissionen dog ikke anset det forbartigt i borgerlige Retssager at udstrække Forpligtelsen saavidt, at Vidnerne altid uden Hensyn til Afstanden skulle møde for den Ret, som dommer i Hovedsagen, en Fordring, der end ikke stilles i Lovudkastet om Strafferetsplejen undtagen for Rævningsagers Bedkommende. At der maa være Grænser for Vidneres Forpligtelse til at rejse, er ogsaa almindelig anerkendt i fremmede Love og Udkast. Dog pleje disse ikke at opstille Afstandsbestemmelser eller andre saadanne faste Regler om Vidneres Forpligtelse i denne Henseende, men det overlades til Retten, som dommer i Hovedsagen, efter Hensyn til Forklaringsformentlige Bigtighed, Afstanden og samtlige øvrige forhaandenværende Omstændigheder at afgjøre, om Vidnet skal indkaldes til Møde under Hovedforhandlingen eller kan steds til at afgive Forklaring for Dommeren paa Op-

holdstøbet*). Det lader sig imidlertid ikke nægte, at en saadan Frihed i Afgjørelsen giver Plads for megen Uffikthed og let kan føre til, at der stilles for store Krav til Vidnerens Tid. I al Fald vil den have sine store Betænkeligheder hos os, hvor man ikke er vant til den ubstrakte Forpligtelse til at rejse for at afgive Vidnesbyrd. I det foreliggende Udkast er man derfor gaaet den Vej at fastsætte en vis Afstand, udoer hvilken Vidnerne ikke ere pligtige at rejse. Hoor Grænse i saa Henseende skal sættes, herer nærmest paa et Skøn. Efter Udkastet (§ 202) kan det altid foredras, at Vidnet møder for den Landsret, i hvis Kredts det boer. Derimod behøver Ingen at møde til Vidnesbyrds Afkaldelse udenfor den Landretsreds, hvori han boer, dersom han derved vilde faae længere at rejse hen til Retten end 18 Mile paa Jernbanen eller 6 Mile paa anden Maade eller en tilsvarende Bessærgede beløis paa Jernbane eller paa anden Maade. Indenfor disse Grænser kan Modparten formentlig uden Ubillighed hævdes som almindelig Regel, naar det ved Siden heraf fastholdes, at Vidnet, saakent det maa rejse udenfor den Underretskreds, hvori det boer (se § 202 sidste Stykke), er berettiget til Erstatning for Befordringsudgifter og til Løsepenge. Horsaavidt det i § 202 er gjort Vidnet til Pligt uden Hensyn til Afstanden at møde for den Landsret, i hvis Kredts det boer, bemærkes endnu, at ifølge den i Udkast til Lov om Domsmagtens Dødnng foreslaaede Afgrænsning af Landretsredsens vil Behoernes Afstand fra Landrettens Sæde i Almindelighed falde indenfor den ovenangivne Afstand. Kun i enkelte Kredse vil Anvendelsen af den nævnte Regel for visse Strafningens Vedkommende medføre en Overtrædelse af den i § 202 angivne Beskrivelse; men i Strid med Udkastets System at tilfraa en almindelig Fritagelse for saadanne Tilfælde og saaledes i det Hele undtage Behoerne af disse Gagne fra i borgelige Sager at møde som Vidner for Landretten vilde saameget mindre være be-

grundet, som det i Almindelighed kan vil være Spørgsmaal om en ubetydelig Overtrædelse af den ellers gjældende Beskrivelse. Herved maa ogsaa erindres, at Retten i Genhold til § 203 Litt. b kan tilfraa Fritagelse i de enkelte Tilfælde, hvor Vidnets Møde vilde medføre Ulemper for det, som ikke staa i noget rimeligt Forhold til det Udbytte i Henseende til Sagens Opklæring, der kan ventes af Vidnets Afhørelse for den dømmende Ret. Som ovenfor bemærket har man ikke anset det for nødvendigt at give Vidnet Ret til Godtgjørelse for Vidnepligtens Opfyldelse, naar det ikke skal rejse udenfor den Underretskreds, hvori det boer. Herved paalægges der nemlig ikke Vidnet en videregaaende Forpligtelse end efter de nuværende Regler om Vidnepligten. Skal Vidnet derimod rejse udenfor den Underretskreds, hvori det boer, maa det, horsaavidt Rejsens Længde oversteider en vis Grænse, nødvendigvis tillægges det Krav paa Godtgjørelse for Rejsudgifter og Løsepenge. Det er allerede et stort Offer for Vidnet i andre Privates Interesse at maatte offer sin Tid paa Vidneforklaringens Afgivelse uden Godtgjørelse for Tidtab. Fremmede Love gaa derfor saa vidt ogsaa at give Erstatning derfor. Skal den Grundretning, at Vidnet bør holdes skadesløst for Opfyldelsen af sin Vidnepligt, gennemføres i fuld Udstrækning, vil det imidlertid ikke kunne undgaaes, at Rettsforfølgningen i de Sager, til hvis Opklæring Vidneforret er fornøden, jævnligh bebyrdes med Dødsstrafninger, som ikke staa i Forhold til Sagens Betydning og derhos vanstelig forud kunne beregnes. Det maa derhos erindres, at det Hensyn til Vidnets Interesse, som har ført de fremmede Lovgivelser til at fastsætte Erstatning for Tidtab, ikke med samme Stykke gjør sig gjældende efter det foreliggende Udkast, som i Modstrømning til hine Love opstiller en Maximumgrænse for den Afstand, Vidnet er pligtigt at rejse. Proceskommissionen har derfor ikke fundet Grund til at ubstrakte Bederslaget for Vidnets Møde videre end til Udgifter ved Befordring og Forplejning under Rejsen, se § 202 sidste Stykke. Det er en Sætsfølge, at disse Beløb eller, hvis de ikke kunne anslaaes bestemt, til-

*) Denne Fremgangsmaade er saaledes fastlagt i den enkelte og svenske Ret, hofsom den nu ogsaa for Tyslands Vedkommende er gjort gjældende i Processloven for det tyske Rigt.

hørligt Forstod derpaa maa tilbydes Bidnet forud (§ 202 i Slutn.). Andenseds har man i Forbindelse hermed foreslaaet at fastsætte Straf for det insolvente Bidne, som forbruger Pengene uden at opfylde Bidnepligten; men en saadan Bestemmelse er vistnok usforden. Naar Bidnet ikke møder, fordi det har forbrugt Rejsepengene, er dette naturligvis ikke nogen gyldig Undskyldning, og de i § 218 for Udeblivelse fastsatte Straffe blive da at paalægge det. Heri synes at ligge fornøden Garanti imod den nævnte Misbrug.

§ 203 opstilles den almindelige Grundsetning, at Bidders Afhørelse i Reglen foregaar for den Ret, som dommer i Hovedsagen; men ved Siden heraf foresættes de Undtagelser, som enten udeetning maa indrømmes eller dog efter Omstændighederne kunne tilstaaes. I første Henseende maa nævnes, at Bidnet boer udenfor de i § 202 fastsatte Afstande (og ikke frivilligt vil møde). I sidste Henseende angives under Lit. a, b og c nogle Tilfælde, af hvilke de under Lit. c anførte forstaa sig af sig selv. Efter den under Lit. a givne Bestemmelse kan Undtagelse fra Umiddelbarhedsgrundsetningen tilstaaes, naar Parterne ere enige herom. De fleste nyere Lov- og Udkast tilstede ikke dette; men der synes dog ikke at kunne rejses nogen virkelig begrundet Indvendning imod den nævnte Regel. Thi naar Parterne selv ikke ønske det fuldkomnere Dødsningsmiddel, som Bidnets Afhørelse for den dømmende Ret frembyder, anvendt i Sagen, sees det ikke, at Retten kan have nogen selvstændig Interesse i at fremtvinge Bidnets Møde under Hovedforhandlingen, saafremt Parterne — hvad i Reglen vil være Tilfældet i den borgerlige Retsspleje — have fri Raadighed over Sagens Gjenstand. Anderledes stiller Spørgsmaalet sig vistnok, hvor Sagen ikke er undergivet Parternes frie Raadighed, f. Ex. i Egteskabs- og Skilsmissefager; men da den omhandlede Bestemmelse i Udkastet alene gaar ud paa en Bemyndigelse for Retten, kan fornødent Hensyn tages til saadanne Tilfældes særegne Beskaffenhed. Med Hensyn til Undtagelsen under Lit. b bemærkes blot, at det vistnok ofte af Retten paa Forhaand kan skjønnes, at Bidne-

forklaringen alene skal oplyse rent underordnede Punkter i Sagen eller dog ikke vil kunne være af saa afgjørende Betydning, at det Udbytte i Henseende til Sagens Dødsning, som kan ventes af Bidnets Afhørelse for Landsretten, vil staa i rimeligt Forhold til Memperne og Omkostningerne ved dets Rejse til Hovedforhandlingen. Derimod følger det af sig selv, at det ikke er nogen tilstrækkelig Grund til at tillade Bidnets Afhørelse udenfor Hovedforhandlingen, at dets Bidneskyldighed kan ventes at ville blive meget vidtløftigt, eller at der er mange Bidner, hvis Forklaringer kunne ventes at ville tilbørlig stride mod hvoerandre o. dsl. Thi netop i saadanne Tilfælde træder Umiddelbarhedsprincipet fortrindsvist, at Bidnerne afhøres under Hovedforhandlingen, da det netop i saadanne Tilfælde snarest er at vente, at vigtige Bidrag til Sagens rette Beskømmelse ville kunne opnåes derved, at Bidnerne stilles Ansigt til Ansigt med hvoerandre saavel som med Parterne og de øvrige Dødsninger i Sagen. Rettens Afgjørelse af de heromhandlede Spørgsmaal træffes efter Forhandling i det i § 180 omhandlede Retsmøde.

§ 204 paalægger Militære af Høren og Flaaden at aflægge Bidneskyld for de borgerlige Domstole, en Forpligtelse, der i borgerlige Sager for Tiden kun paahviler Militære i Kjøbenhavn, men uden Tvivl bør hævdes som almindelig Regel, i al Fald efter det nye System.

Følge § 205 udgaar Indkaldelsen til Bidnet fra den Ret, for hvilken Bidnet skal møde, men Parten skal selv besørge Forfyndelsen iøvnsat. Herved komme de almindelige Regler i §§ 108—119 til Anvendelse, dog saaledes, at medens det ellers er Stævningmanden tilladt efter sin Befømmelighed at vælge imellem de i § 111 Lit. a og Lit. b omhandlede Forfyndelsesmaader, skal han ved Bidneindkaldelser søge at iøvnsætte Forfyndelsen for Bedkommende personlig, saa vidt som det er muligt. For at undgaa unødvendige Formalitetsvanskeligheder er der tillagt enhver Ret Kompetence til med tvingende Virkning at indkalde Bidner ogsaa fra andre Retskredse i Landet. Undertiden er det forbundet med store Vanske-

lighedet for en Privat at faae Bidner afhorte i Ulandet, fordi man der er vant til, at de i saa Hensende fornødne Reklamationer udgaa ikke fra Parterne saaledes som hos os, men fra selve den Ret, ved hvilken Sagen føres. Der tages derfor som oftest ikke Hensyn til rent private Reklamationer. For at bøde paa denne Ulempe er det paalagt Retten efter Partens Begjæring at udfæde de fornødne Opfordringer til de fremmede Myndigheder, hvorefter Parten selv har at foranstalte det videre Fornødne.

Med Hensyn til § 206 bemærkes, at der i denne indeholdes Reglerne om det Barfel, der skal gives Bidner; hvor Bidnet indenfor Landrets kredsens Grænser, maa en Age være nok, og ellers to Ager, hvilken Tid i Reglen vil være tilstrækkelig i hvert lille Land til at lemme fra ethvert Sted indenfor dets Grænser til Rettens Sæde. Det er en Selvfølge, at hvis uovervindelige Hindringer ere tilfæde, kan der ikke paalægges Bidnet noget Ansvar for Udeblivelse til den fastsatte Tid, men derom vil vistnok kun yderst sjælden blive Tale, og vel navnlig kun, naar Is forhindrer Samfremmet mellem Landdelene. Det vil billiges, at § 206 ikke foreskriver, at Bidnet ved Indkaldelsen skal have nogen Dplysning om, hvad man vil spørge det om, men kun at Sagen, i hvilken det skal vidne, ganske i Almindelighed nævnes.

I § 207 omhandles de saakaldte inkompetente Bidner eller saadanne, som af forskjellige lovgivningspolitiske Grunde ikke maa kræves til at vidne. Udkastet har paa dette Punkt nærmest holdt sig til den gjældende Ret. Dog bemærkes, at det i Overensstemmelse med Lovudkastet om Strafferetsplejen har udladt at optage det bestaaende ubetingede Forbud imod Legtesallers Bidnesbyrd i hergetlige Sager, jfr. herved Motiverne til Strafferetsplejelovkastet S. 68. Ligeledes henvises til Bemærkningerne sammesteds, forsaavidt angaar den Udvidelse, der ved § 207 Nr. 1 er givet den i D. L. 2—5—20 indeholdte Regel. Bestemmelserne under Nr. 2 og 3 svare til de i Fæd. 19de Juli 1793 og Reskr. 13de Marts 1750, jfr. Reskr. 6te Januar 1764, givne Forbud blot med den Forskjel, at der i Nr. 2 er medtaget, hvad

der er betroet under Raadsforfel angaaende en Straffesag, en Udvidelse, som stemmer med Straffeprocudkastets Grundfætninger. Endelig er der under Nr. 4 opstillet en Undtagelse, som i den gjældende Ret vel ikke hvoiler paa nogen almindelig Lovbestemmelse, men dog alligevel nødvendigtis maa antages. At Embedshemmeligheder ikke maa aabenbares under Bidnesforfel i hergetlige Sager, er uomtvisteligt og, saavidt vides, allevegne anerkjendt. Under denne Regel maa ogsaa indbefattes de Tilfælde, hvor særlige Lovbestemmelser paalægge ikke blot Diskretion, men en ubetinget og ubrødelig Tavshed angaaende visse Anliggender, der iøvrigt ikke behøve at være Staten vedkommende Hemmeligheder, da det gjerne kan være aldeles private Forhold, som isøge Vedkommendes offentlige Stilling skulle hemmeligholdes, f. Ex. Telegrafbetjentenes Tavshedspligt, jfr. Reglement af 27de December 1875 § 2 og Beskjendtgjørelse af samme Dato. En saadan Tavshedspligt kan undertiden være paalagt Andre end Embedsmænd, f. Ex. Ligningskommissioner (Lov om Indkomsskat af 19de Februar 1861 § 19, jfr. § 12); derfor benytter Udkastet Ordene „Embedsmænd og Andre, der handle i offentligt Hverv“. Derimod har Kommissionen ikke fundet tilstrækkelig Grund til at udstrække denne Undtagelse fra Bidnepligten til Læger, Sordemodre og Apothekere. Disse ville altsaa ligesom efter den gjældende Ret, forsaavidt ikke Reglen i Paragrafens Nr. 3 medfører en Begrænsning, uanset den Tavshedspligt, der iøvrigt paahviler dem med Hensyn til, hvad der er betroet dem i fornævnte Egenskab, ikke kunne undslaa sig for at aabenbare dette, naar de optrædes som Bidner i en Retssag.

I § 208 omhandles de Tilfælde, i hvilke Noget kan nægte at afgive Bidnesbyrd paa Grund af de følger, vedkommende Spørgsmaals Besvarelse vilde medføre enten for Bidnet selv eller dets Nærmeste. Hvad angaar Kredsen af de fritagne Personer, stemmer Reglen i § 208 med Lovudkastet om Strafferetsplejen, og der kan forsaavidt henvises til den Udvidelse, som i Motiverne til det nævnte Udkast S. 69—70 gives af dette Spørgsmaal. Derimod er der efter det foreliggende

Udskrift tillagt de Paagjældende Børgtingsret i noget større Udstrækning, idet ikke blot udfærdigede Formuetaf, men overhovedet ethvert Formuetaf, der ikke kan anses for ganske uoverfættelig, eller anden dermed i Klasse staaende Skade kommer i Betragtning som Fritagelsesgrund, en Udvidelse, som vistnok vil findes naturlig i borgerlige Sager, hvor Talen er om en Dypprelse, Bidnet skal gjøre i en Privatmands Interesse, medens den ikke kan indrømmes i Straffesager, hvor Samfundets Sikkerhed kræver Sagens Dødsning. Paa denne Fritagelsesgrund kan der dog ifølge § 208 Nr. 2 ikke støttes nogen Børgning ved at aflægge Vidnesbyrd angaaende Retshandler, med Hensyn til hvilke Bidnet har ladet sig bruge som Bitterlighedsvidne, eller i saadanne Tilfælde, hvor det som Hjemmelmand, Børgen eller Fuldmægtig af Hensyn til Parten naturlig maa anses for pligtig til at give Dødsning om Forholdet. At disse civile forhold kunne begrunde en særlig Forpligtelse overfor Parten til at afgive Vidnesbyrd, maa anses for stemmende med Sagens Natur, og lignende Regler findes derfor ogsaa i mange andre Procesloven, jfr. saaledes Civilprocesloven for det tyfste Rige af 1876 § 350. I § 208 Nr. 3 er optaget den Regel, at naar Retten ikke har fundet sig foranlediget til paa Embedsvegne at nægte at modtage de i § 207 omhandlede Vidnesbyrd, skulle de paagjældende Vidner, hvis de selv ville optage Spørgsmaalet, være berettigede til at gjøre deres Inkompetence gjældende ved Indsigelse, hvoraf følger, at der maa affiges en Kendelse, som af Bidnet kan paasendes særskilt i Genhold til § 216.

Skjønt den Omstændighed, om et Vidne edfæstes eller ikke, under Forudsaetning af den frie Bevisbedømmelse ikke spiller den afgjørende Rolle som under et modsat System, idet nemlig Dommeren ikke er udelukket fra at fæste Lid til det uedfæstede Vidne, og endog har Lov til at tro dette bedre end det edfæstede, kan det dog ikke være andet, end at det med Hensyn til et Vidnes bevisende Kraft har sin meget store Betydning, at dets Forklaring er bekræftet med Ed. Derfor bør det være Regel, at ethvert Vidne skal edfæstes, naar ingen Hindring herfor er tilstede. Det vilde ganske

vist stride imod den frie Bevisbedømmelse at opstille bestemte Forrifter om, at ingen eller en ringere Lidtro skulle staaes den uedfæstede Forklaring; thi naar Retten har hørt de paagjældende Forklaringer, maa det ganske staa i dens Magt at bestemme, hvad bevisende Værd de skulle have. Men naar man gaar ud fra, at Eden afgiver en sær Garanti, saaledes at der først, naar Bidnet er under Edens Indflydelse, høves den hele og fulde Sikkerhed for, at dets Forklaring afgives med den største Alvor og Samvittighedsfuldhed, bør det fastholdes som en almindelig Fordring, at Alt skal gjøres for at forebygge tem Tale for Retten, og at der derfor i Reglen skal paalægges Enhver, som stedes til at forklare for en Ret, den ved Eden til det Høieste stærkede Sandhedspligt. Andensteds har man — for at indskrænke Edens Brug — bragt i Forslag, at Vidnerne i Sager af ringe Værd kun skulle ved Haaudslag forpligte sig til at tale Sandhed. Men det er formentlig stødende at gjøre en saadan Forpligtelse efter Sagens Værd, og i Udskiftet findes derfor intet Saadant. Reglen er altsaa, at enhver Vidneforklaring skal beediges (§ 210). Afhorelse uden Ed finder (affet fra det Tilfælde, at Parterne ere enige om at lade Forklaringer gjælde uden Beedigelse), kun Sted, dels naar Vedkommende ikke maa edfæstes (§ 209), dels naar det mangler en foreskrevet Edsformular for det Troesansfund, hvortil han hører. Dette sidste Tilfælde vil kun sjældent forekomme, da vi have ledbestemte Edsformularer for alle kristne Troesansfund, for Jøder og for mahriske Brødre. Det første Tilfælde vil derimod jævnligt kunne indtræffe. Derom bestemmer § 209 i Doctensstemmelse med den gjældende Ret, at Born under 15 Aar ikke maa tages i Ed, ligesom ej heller Personer, der lide af væsentlig Forstandsløshed eller Hulommelsesvækkelse. Fremdeles synes det naturligt, at den, der er funden skyldig i Mened, ikke oftere maa edfæstes. Derimod har man — i Samklang med den nyere engelsk-amerikanske Ret — ikke tvært, at andre Forbrydere end Mened burde være til Ginder for Paagjældendes Edfæstelse, hvorfor den gjældende Retts Bestemmelse i D. R. 1—13—19 er opgjort. Endelig er det en Sælsøge,

at man ikke for etfaste den, som ifølge sin Mangel paa eller Fornægtelse af de religiøse Grundsatninger ikke tillægger Eden den Betydning, den efter sit Begreb skal have, o: ikke opfatter Eden som en Paakaldelse af en levende personlig Gud, der ser Meneden og vil straffe den. At den, der udtaler en bestemt Tro paa, at der ikke er nogen personlig Gud, som staar i et reelt Forhold til Mennesket, dog meget vel kan agte Sandhedspigten, er klart; men ser hans Bekomvende vilde Edsfæstelsen dog kun have Betydning som et højsideligt Løfte om at tale Sandhed, ikke derimod den specifikke religiøse Betydning. Medens Udskæft affjærer Edsfæstelse i alle de foransterte Tilfælde, vil der derimod i Almindelighed ikke være noget til Hinder for, at de empfindelige Personer kunne afhøres uden Ed, idet deres Forklaring baade i og for sig og i Forbindelse med Sagens øvrige Omstændigheder kan have stor Betydning som Bevis. Dog er selvfølgelig al Afhørelse af Afvindige og andre Personer, som ej ere i Stand til at afgive en fornuftig Forklaring, undulstet (§ 209 i Slutn.)

Bestemmelsen i § 211 trænger neppe til videre Forklaring.

At §§ 212 og 213 fremgaar, at Udskæftet tænker sig, at Edsfæstelsen skal gaa foran for Forklaringen. Dette var, jfr. D. L. 1—13—8, i kongerlige Sager den gjældende Regel hos os indtil Fred. 10de April 1833, ved hvilken det blev bestemt, at Eden skulde aflægges, efterat Forklaringen var protokolleret, oplæst og tiltraadt af Vidnet. I Henseende til Edens for den Enkeltes Samvittighed bindende Kraft kan det ikke være af nogen væsentlig Betydning, om den aflægges umiddelbart for eller umiddelbart efter Forklaringen; under begge Forudsætninger maa den i Virkeligheden betragtes som en Forsikringsed. Det er saaledes væsentlig praktiske Hensigtsmæssighedsbetragtninger, hvorpaa det kommer an ved Valget mellem disse Former. Hvor en Protokolstation med efterfølgende Oplæsning og Tiltraedelse fra Vidnets Side skal finde Sted, vil der ikke være Noget til Hinder for, at Eden kan aflægges efter Forklaringens Afgivelse, og denne Fremgangsmaade kan i saa

hald vel endog være den naturlige, da Meningen jo maa være, at Vidneeden kun har Hensyn til den protokollerede og tiltraadte Forklaring, medens det, som iøvrigt maatte være fremkommet, ikke har nogen Kraft eller Betydning. Hvor derimod Demmen skal støttes umiddelbart paa Vidneudfagnene, og hvor ingen Protokolstation eller Ratifikation finder Sted, vil det ikke være praktisk eller aldeles naturligt, at Eden aflægges bagefter; men under denne Forudsætning vil det være hensigtsmæssigt og simpelt at lade Eden aflægges, førend Forklaringen afgives, hvorved ikke undulstes, at Vidnet under Afhørelsen, saa ofte der maatte findes Anledning hertil, kan mindes om, at det staar under Ed. I det foreliggende Udskæft, der paa dette Punkt er i Overensstemmelse med den engelsk-amerikanske og den fransk-svejske Proces*), er det derfor foreslaaet at anvende den sidstnævnte Fremgangsmaade. Forjaaret man som en Grund til at lade Eden følge bagefter Forklaringen har anført, at man herved befordrer den saa ønskelige Strafaldelse af Veddigelse, kan hertil erindres, at dette hele Hensyn dog vistnok er af underordnet Betydning, da sig Strafaldelse af Veddigelse ikke er uden sine Misligheder og derfor ikke ubetinget foretrækkes, ligesom det iøvrigt ogsaa er draget i Tvivl, om man mest opmuntrer til at straffe Veddigelse ved at lægge Eden efter Forklaringen.

I § 213 Ved Stykke er udtrykkelig udtaalt, hvad der iøvrigt følger af sig selv, at Vidnet under Ed skal forklare angaaende alle de Omstændigheder, der kunne have Indflydelse paa dets Troværdighed eller dets Forpligtelse til at vidne — dog selvfølgelig saaledes, at Vidnet ogsaa med Hensyn til denne Del af dets Forklaring kan udvæle den i § 208 hjemlede Børgingsret. Vidnet paadrager sig altsaa Strafansvar ligejaaret ved Uvandsheder i disse Punkter som med Hensyn til Sagen selv.

Reglen i § 214 er begrundet i den Betragtning, som ogsaa paa andre Punkter

*) Hertil slutter sig ogsaa Civilproceduralen for det tyske Rige af 1876, medens de hidtil gjældende Love i de enkelte tyske Stater ordne Forlovet snart paa den ene snart paa den anden Maade.

gennemføres i Lovforlaget, at naar først et vist Bevis er produceret under Sagen, ere begge Parter berettigede til at benytte det til Sandhedens Oplysning, og Lovforlaget anser det ikke for rigtig at opstille den formalistiske Regel, at kun Producenten af Beviset har en selvstændig Ret til at benytte det, medens Modpartens Ret indskrænkes sig til at kontrapositionere. Derfor maa det med Hensyn til Vidner være Regel, at naar Vidnet er indfaldt og møder for Retten, kunne begge Parter i fuldeste Maal forbre deres Forklaring i Sagen og benytte den til deres Fordel.

I § 215 omhandles Fremførelsen af Vidnets Indsigelser imod at afgive Vidnesbyrd. Naar Vidnet tror at have gyldige Indsigelser imod at vidne for den Ret eller i den Sag, som Indkaldelsen angiver, kan det dog — bortset fra den af § 218 flydende Begrænsning — ikke uden videre blive borte, men det maa møde og fremsætte sin Indsigelse til Præsidenten. Med Hensyn til Tidspunktet for Indsigelsens Fremførelse giver § 215 den Regel, at naar Vidnet vil gøre gjældende, at det overhovedet kan nægte at vidne i den Sag eller for den Ret, som opgives i Indkaldelsen (dets Indsigelse er rettet mod Vidnesforhøret i det Hele), skal Indsigelsen fremsættes strax forinden Udførelsen. Ellers anføres den for fravalben. Rettes Indsigelsen derimod kun imod et enkelt Spørgsmaal, kan det selvfølgelig ikke forbødres, at den fremsættes, førend dette Spørgsmaal under Vidnesforhøret fremkommer. I Slutningen af § 215 er det udtalt, at Vidnet skal oplyse Omstændigheder, hvoraf det kan ses, at dets Indsigelse er grundet. Det er herved antydet, at Bevisbyrden for Bægringsgrunden i en vis Forstand paahviler Vidnet, men at denne Bevisbyrde dog ikke kan opfattes strengt; det er overladt Dommerens sine Øjns med behørig Dagtagelse af Villighed at afgjøre, om Vidnet har oplyst tilstrækkeligt til dets Friiagtelse.

I § 216 er udtalt, at Kjendelser, hvorved det trods fremsat Indsigelse paalægges Noget at vidne, kunne gøres til Gjenstand for Besværing til højere Ret, vel ikke af Sa-

gens Parter, men af Vidnet. At Vidnet bør kunne anvende et særskilt Retsmiddel imod en Kjendelse, hvorved en Bægring forkastes, som er støttet paa dets Forheld til Sagen eller Parterne, er klart. Derfor man ikke vil statuere, at Retsmidler overhovedet skulle være udelukkede overfor lige Afgjørelser, hvilket neppe gaar an paa Grund af disse Spørgsmaals meget store Betydning for Vidnet, maa det være tilladt at gøre Anken over dem gjældende særskilt og foreløbigt; ellers vilde Vidnet ingen Ret have af den hele Afgang til Prøvelse ved højere Ret. Derimod kan der spørges, om en lige Afgang til særskilt foreløbig Prøvelse skal indrømmes, naar Indsigelsen er af formel Natur, f. Ex. støttes paa, at Afstandsbestemmelserne ere overtrædte, at Vidnet ej har faaet tilhørlig Varsel, at Forhøret er urigtig iværksat, og lignende. Indsigelser af denne Art vilde vel sjælden blive fremfattede, da det Vidne, som har saadanne, i Reglen enten vil udeblive, i hvilket Tilfælde der gaacs frem efter § 218, eller alligevel møde og derved i Gjæringen fravalbe disse Indsigelser; men det kan dog forekomme, at et Vidne, der er i heromhandlede Tilfælde, lader en Anden møde for sig og fremsøre Indsigelserne, ikke stolende tilstrækkeligt paa, at det Fornødne vil blive iagtaget i Embeds Medfør efter § 218, og da opstaa Spørgsmaalet. Udfattet har da ment, at der ingen Forretning burde gøres, men at ogsaa Kjendelser i Anledning af saadanne Indsigelser bør kunne angribes gennem et særskilt Retsmiddel. Vil man ikke aldeles nægte Anvendelsen af Retsmidler imod dem, synes det hensigtsmæssigere, at den Her står, end at den hele Behandling skal være udfattet for Annullationen bagefter. Da de heromhandlede Spørgsmaal egne sig til en simpel og hurtig Afgjørelse, har Udfattet anviset Besværingsskemaet som den Vej, ad hvilken de skulle indbringes for højere Ret. Vidnet skal altsaa efter § 216 strax erklære at ville føre Besværing samt udtale sig en Udsættelse til at iværksætte det Fornødne. I § 217 indholdes den nødvendige Bestemmelse, at Parter, naar et Vidne gjør Indsigelse, kan forbre Sagen udfattet, indtil det er afgjort, om Indsigelsen skal tages til Følge. I Reglen vil

Parten være nødsaget hertil; men det kan dog ogsaa hende, at han hellere giver Afkald paa dette Vidnes Afhørelse og fremmer Sagen i Henhold til de øvrige Beviser. Da det ikke altid er muligt at forbyde, hvornaar den fornødne Afhørelse ved højere Ret vil kunne opnaaes, maa den omhandlede Udfattelse kunne gives paa ubestemt Tid eller indtil videre. Den i Sagens Fremgang interesserede Part maa da, naar Hindringen er hevet (enten ved at Afhørelsen i højere Instants gaar Vidnet imod eller ved at det forkommer at fremme Besværingen), henvende sig til Retsformanden for at faae Sagen gjenoptaget og det afbrudte Møde paany afholdt.

Da et Vidnes Udeblivelse ifølge Udfattets hele Ordning af Retssforløbet i Reglen afstedkommer meget betydelig Ulempe, er det indlysende, at der maa forbindes et højt alvorligt Ansvar med ubesøjet Udeblivelse, og at Retten maa udrustes med energiske Midler til at tvinge den Gjenstridige. Naar et indfaldt Vidne udebliver uden lovligt Forfald, har Retten ifølge § 218 først at undersøge, om Vidnets egne Bopæl ikke ligger saa langt borte, at det ikke er pligtigt at give Møde ved Retten, og i Forbindelse hermed at efterse Indfaldelsen, og naar det skønnes, at der hverken med Hensyn til Bopælets Afstand eller Indfaldelsens øvrige Egenskaber er Noget at erindre, strax at affige en Kjendelse, ved hvilken der dels paalægges Vidnet Straf og Erstatning for Udeblivelsen, dels en ny Mødetid forelægges det, alt naturligtvis kun, forsaavidt Parten ikke fratkalder Vidnets Forølse. For at hindre, at den ene Part efter Overenskomst med Vidnet udholder Sagen for Modparten, er det nødvendigt, at det gjøres den ridnesørende Part til Pligt uforlovet at gaa frem med det forfommelige eller gjenstridige Vidne med de lovbefalede Dvangsmidler. Derfor bestemmes det, at Parten, hvis han ikke vil betragtes som fratkalende Vidnets Forølse, skal søge for forelæggelsens betimelige Forhøndelse for Vidnet, samt fremdeles, at det Offentlige, naar forelæggelsen er forkyndt, fuldbyrder Straffen uden Hensyn til Partens Villie (hvorimod det naturligtvis maa staa ham frit for at give Afkald paa den tilkomte Er-

statning). Møder Vidnet ikke til den forelagte Tid, og vil Parten ikke fratkalde dets Forølse, affiges — efterat det er undersøgt, om lovlige Forhøndelse af Kjendelsen og Forhørelsessættelse har fundet Sted — strax en ny Kjendelse af det i § 219 angivne Indhold. Vidnet bliver da, efter Rettens Foranstaltning at henvætte i Forvaring, indtil det i det næste Mødetid kan fremstilles og har bekvæmt de det lovligen gjorte Spørgsmaal. Dog har Vidnet Adgang til Looslabelse mod saadan Sikkerhed, som Retten finder tilstrækkelig. Da der imidlertid maa være en Grænse for de Døder, som kunne tilføjes et Menneske, fordi han ikke vil vidne, og da det, efter som saadan Gjenstridighed dog ikke kan agtes for en meget stor Forbrydelse, vilde være uretfærdigt, om han kunde holdes i Fængsel i det Uendelige af den Hørfog, er der i § 221 sidste Stykke bestemt en Grænse i saa Henseende, der svarer til den i Lovudkastet om Straffereidsplejen fastsatte.

I § 220 afhandles, hvorledes Vidnet, naar det har lovligt Forfald, skal bære sig ad for at undgaa de i §§ 218—19 ommeldte Følger eller, forsaavidt det har været forhindret fra at oplyse sit Forfald i rette Tid, for at faae den Kjendelse, der har fastsat de nævnte Følger, ophævet. Bestemtes det, at Vidnet vel har haft lovligt Forfald, men forjont at anmeldte Saadant for Retten saa betimeligt, at der kan gives alle Vedkommende Underretning om den Udfattelse af Sagen, som i den Anledning maatte blive anordnet, kan Retten efter Omstændighederne indskrænke sig til at nedsette den idømte Straf eller de Vidnet paalagte Dmøstninger. Paa Grund af de heromhandlede Kjendelsers betydelige Følger for Vidnet, er det anset for rigtigt, at Vidnet faar fuld Adgang til Besværing efter § 216.

I § 221 omhandles Midlerne imod det Vidne, som ubesøjet nægter at bevare Spørgsmaal. Ubesøjet kan Nægtsen selvfølgelig kun siges at være, naar Vidnet hverken vil svare eller gjøre de lovhjemlede Skridt til Besværingssværfattelse imod den Kjendelse, hvorefter det paalægges det at svare (§ 216). I saa Fald synes det rigtigt strax at anvende Dvang af Henfættelse i Forvaring imod det. Der er

nemlig her den Forskjel fra Udeblivelse (§ 218), at medens den Udeblivende kan have handlet af Egegyldighed eller Ubetænksomhed, og derfor først igjennem en Bøde bør mindes om sin Pligt, førend han kan behandles som forjættelig gjenstridig, gjælder dette ikke om den, som er tilstede og af Retten kjendes pligtig at svare. Vil han høertens svare eller paaante Kjendelsen, maa han betragtes som forjættelig gjenstridig og behandles derefter. Iøvrigt komme ogsaa her de ovenomtalte Betragtninger om, at der maa være en Grænse for de Under, der kunne tilføjes den Paagjældende, til Anvendelse.

Bestemmelsen i § 222 indeholder kun, hvad det ligesom følger af Umiddelbarheds-systemet og den deraf flydende Nødvendighed for at koncentrere Forhandlingen paa een Dag.

3 Reglen fores Vidnerne for den Ret, der dommer i Hovedsagen (§ 202); men da det dog kan hændes, at Afhørelsen foregaa for en anden Ret (naamlig en Underret), maa der gives en Bestemmelse om, at denne Ret i saa Fald har den fulde Myndighed til at anvende de foreskrevne Tvangsmidler. Dette fastsattes i § 223.

Naar Vidnet efter den almindelige Regel afhøres under Bevisforhandlingen og for den Ret, som dommer i Sagen, bliver der ikke Spørgsmaal om en egentlig Protokolering af dets Udsagn. Men naar Vidnet afhøres for en anden Ret — enten ifølge Reglerne i § 203, eller fordi Vidneforhørelsen foregaa, førend Sag er begyndt, hvilket under visse Forudsætninger maa tillades (§ 373) —, er det uundgaaeligt, at Vidneforhørelsen maa fuldstændigt protokolles for senere under Retshandlingen at oplæses. Vidnets Hørelse synes da i det Hele at kunne foregaa paa en lignende Maade som efter den gjældende Ret, se § 224.

Anden Underafdeling.

Om Bevis ved Syn og Ekson.

I den engelsk-amerikanske Proces dannes Bevis ved Syn og Ekson ikke noget særegt Bevismiddel, men Syns og Eksonsmænd

behandles som sagkyndige og til vedkommende Sagtagelse jærlig udmeldte Vidner. De afhøres paa samme Maade som Vidner, og deres Udsagn bliver at bedømme efter samme Regler som Vidners. Ej heller drages der nogen Grænse mellem Ting, der skulle bevises ved Syn og Ekson, og Ting, der kunne bevises ved Vidner. Det foreslående Lovforslag gaar ikke saa vidt. Det besaerer ligesom de kontinentale Proceslove Beviset ved Syn og Ekson som et eget Bevismiddel, men dog paa en saadan Maade, at det ikke kommer i Strid med Grundsatningerne om den frie Bevisbedømmelse. Gjendommelighederne ved Syn og Ekson bestaa efter Lovforslaget dera, at Syns- og Eksonsmændene udmeldes paa en særegen formel Maade af Retten, at den hele Forretning foregaa i lovbestemte Former, sigtende til at betrygge begge Parters lige Ret, og at Forretningens Resultat fremtræder som et Hælsprodukt af Mændenes Virksomhed, men ved Siden heraf ophæves den bestaaende Retts System med et Doversyn og Doversjon, der naar i lignende Forhold til det første Syn og Ekson som en højere Retts Dom til en lavere Retts og derfor ubetinget maa have Fortrinnet; ej heller er Retten nogenstunde bunden ved Syns eller Eksonforretningen, men den bestemmer dennes Indflydelse paa Beviset slet ligesom alle andre oplysende Omstændigheder, jfr. nærmere herom § 238.

Med Hensyn til de enkelte Bestemmelser i nærværende Kapitel bemærkes iøvrigt:

Bejæringen om Syns- og Eksonsmænd saavel som Udmeldelsen af dem foregaaer i det i § 180 omhandlede Møde. For at undgaa unyttige Formalitetsvanskeligheder er det, ligesom ved Vidner, bestemt, at enhver Ret er kompetent til at udmelde Synsmænd fra andre Retstredse, naar disse ere villige til at lade sig bruge. Ellers maa vedkommende Ret henvende sig til den Ret, i hvis Retsskyldige Personer formenes at være tilstede, og denne sidste Ret, som bedst maa kjende de personlige Forhold og kan tage noget Hensyn til ikke at overbebyrde Entsette uden Nødvendighed, foretager da Udmeldelsen. At det selv for Landsretterne jævnlig kan blive nødvendigt at søge Sagkyndige udenfor Retstredsen, er indlysende.